

Nr 102.

Godkänd av första kammaren den 5 april 1921.

Godkänd av andra kammaren den 5 april 1921.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av likvid för varor, avsedda att levereras till vissa nödlidande länder.

(Statsutskottets utlåtande nr 33.)

Till Konungen.

Uti en till riksdagen avlåten, den 4 februari 1921 dagtecknad proposition, nr 80, har Eders Kungl. Maj:t under återopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag föreslagit riksdagen att — med återkallande av det i skrivelse den 18 juni 1920, nr 405, Eders Kungl. Maj:t meddelade bemyndigande att ikläda svenska staten betalningsansvar till ett belopp av högst 10 miljoner kronor för varuleveranser till vissa angivna länder — medgiva, att av statsverkets fond av rusdrycksmedel må såsom lån disponeras ett belopp av högst 10 miljoner kronor för beredande av likvid, i den ordning och enligt de grunder, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmas, för varor, som i anledning av rådande nödtillstånd blivit eller bliva av svenska exportörer levererade till Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tjecko-Slovakien, Österrike, Ungern och Rumänien.

Till avhjälpande av det nödläge, vari åtskilliga av de av kriget hårdast drabbade länderna råkat, framlades å en konferens i Köpenhamn

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 14 saml. Nr 102—104.

i mars 1920 mellan representanter för de skandinaviska länderna samt Storbritannien och Nordamerikas förenta stater plan till en samfällid hjälpaktion från de allierade och neutrala makterna, avseende leverans till de nödlidande länderna på kredit av varor, av vilka dessa länder vore i trängande behov. Denna fråga avhandlades sedermera ytterligare å en internationell konferens i Paris under april månad samma år, vid vilken konferens Sverige jämväl var representerat.

Enligt den vid nämnda konferenser framlagda planen skulle såsom likvid för de varor, som levereras till de hjälpbehövande länderna, av dessa utfärdas förbindelser, löpande med 6 procent ränta och betalbara i det kreditgivande landets mynt inom ett år från utställandet, men med rätt för det låntagande landet att omsätta förbindelserna på tolv månader åt gången, högst dock intill fem år från utställningsdagen. Dessa förbindelser skulle, vad angår Österrike och Ungern, medföra förmånsrätt till betalning ur dessa staters tillgångar och inkomster samt prioritet framför de skadestånd, varom stadgas i det i S:t Germain ingångna fredsfördraget eller i till detsamma hörande fördrag och överenskommelser. Vad åter angår övriga låntagande länder skulle ifrågavarande skuldförbindelser medföra första rätt till betalning ur alla de inkomster, respektive land kan komma att erhålla såsom kompensation, gottgörelse eller skadestånd från något fiendeland, med förbehåll för de anspråk, som kunna häfta vid dessa kompensationer, gottgörelser eller skadestånd med hänsyn till tidigare upptagna lån.

De kreditgivande länderna skola själva äga bestämma, vilka länder de vilja bispringa och vilka varor de för sådant ändamål vilja avstå. Krediten skall ordnas genom respektive staters bemedling, envar stat dock obetaget att å vederbörande exportörer överflytta någon del av krediten.

Den centrala ledningen av hjälpaktionen handhaves av en internationell organisation i Paris, i vilken varje långgivande land är representerat.

I en den 7 maj 1920 till riksdagen avlåten proposition, nr 427, framlade Eders Kungl. Maj:ts förslag till vissa åtgärder, avsedda att möjliggöra deltagande från svensk sida i berörda hjälpaktion.

I anledning av denna Eders Kungl. Maj:ts proposition anförde riksdagen (skrivelsen nr 405) följande:

»Riksdagen delar departementschefens uppfattning, att jämväl vårt land bör i mån av tillgångar deltaga i den vid konferenserna i Köpenhamn och Paris planerade hjälpaktionen till vissa nödlidande länder. Denna aktion synes även riksdagen böra för Sveriges del i första hand

omfatta sådana länder, med vilka vårt land sedan gammalt stått i förbindelse, samt omfatta sådana råvaror, industrialster och förnödenheter, vilka med hänsyn till vår folkhushållning kunna undvaras.

Beträffande säkerheten för den ifrågasatta krediten har riksdagen inhämtat, att de av departementschefen omförmälda, å konferensen i Köpenhamn föreslagna bestämmelserna lära på konferensen i Paris hava blivit i vissa avseenden ändrade. Den viktigaste förändringen torde vara, att beträffande de skuldförbindelser, som skola utfärdas av andra länder än Österrike och Ungern, stadgats, att de skola medföra första rätt till betalning ur alla de inkomster, respektive land kunna komma att erhålla såsom kompenstation, gottgörelse eller skadestånd från något fiendeland, med förbehåll för de anspråk, som kunna häfta vid dessa kompenstationer, gottgörelser eller skadestånd med hänsyn till tidigare upptagna lån.

Då sådana lån torde förekomma till ganska betydande belopp, synes riksdagen, att genom det ifrågavarande tillägget den säkerhet, som eljest kunnat tillmätas dessa skuldförbindelser, utan tvivel blivit beträffande sistnämnda länder betänkligt reducerad. Allenast beträffande varuleveranser till Österrike och Ungern torde följaktligen den av Köpenhamnskonferensen avtalade säkerheten numera vara att påräkna.

Med hänsyn till den sålunda beträffande flertalet länder minskade säkerheten har riksdagen icke kunnat undgå att ställa sig betänksam till frågan om den begärda kreditens beviljande. Då emellertid vårt land icke synes böra intaga en mera avvisande ställning än övriga å ovannämnda konferenser representerade stater, har riksdagen icke ansett sig böra avslå förslaget i denna del.

I fråga åter om den kredit, som, utöver nyssnämnda 10 miljoner kronor, med statens medverkan skulle lämnas till nödlidande länder, närmast Tyskland och Ryssland, synes det riksdagen visserligen tveksamt, huruvida ett beslut i denna fråga bör fattas, innan ännu någon utredning vunnits rörande sättet för ordnande av denna angelägenhet. Då möjlighet synes böra förefinnas för vårt land att, därest så skulle befinnas önskvärt, deltaga jämväl i en ifrågasatt hjälpaktion av senast berörd art, har riksdagen ansett sig böra medgiva, att Eders Kungl. Maj:t ikläder svenska staten betalningsansvar av ytterligare högst 15 miljoner kronor för varor, som kunna komma att levereras till nödlidande länder, under förutsättning att ifråga om denna kredit enahanda grunder vinna tillämpning som de, vilka i fråga om den förut angivna krediten å 10 miljoner kronor skola gälla för Österrike och Ungern.»

Riksdagen anmälde därefter, att riksdagen medgivit, att Eders Kungl. Maj:t finge ikläda svenska staten betalningsansvar dels i överensstäm-

melse med den plan och på de villkor, som vid förenämnda konferenser framlagts, samt enligt de närmare bestämmelser, som bleve av Eders Kungl. Maj:t meddelade, till ett belopp av högst 10 miljoner kronor för varor, som i anledning av rådande nödtillstånd kunde komma att av svenska exportörer på kredit levereras till Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tjecko-Slovakien, Österrike, Ungern och Rumänien, dels ock i fall av behov på de villkor, som kunde komma att fastställas för kredit till Österrike och Ungern, samt enligt av Eders Kungl. Maj:t meddelade särskilda bestämmelser till ett belopp av ytterligare högst 15 miljoner kronor för varor, som av enahanda anledning kunde komma att levereras till av nöd hem-sökta länder.

Vid föredragning den 9 juli 1920 av denna riksdagens skrivelse beslöt Eders Kungl. Maj:t tillsätta en särskild kommitté med uppdrag att, i enlighet med de riktlinjer, som angåves i det vid förberörda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden samt riksdagens omförmälda skrivelse, träffa anstalter för ordnandet av Sveriges deltagande i förstnämnda hjälpaktion samt, efter förhandlingar med representanter för de svenska exportindustrierna, planlägga och övervaka skeende varuleveranser m. m.

I skrivelse den 4 december 1920 har ovannämnda kommitté nu anmält, att några varuleveranser från Sverige i enlighet med planen för förberörda hjälpaktion hittills icke kunnat äga rum. Så som den ekonomiska utvecklingen inom vårt land gestaltat sig, med tilltagande knapphet på penningmarknaden och med alltmera betungande räntesatser för den industriella krediten, kunde nämligen någon samverkan med exportörerna icke påräknas, med mindre dessa erhöle kontant likvid för de varor, de ställde till förfogande. Under sådana förhållanden syntes det icke möjligt att genomföra Sveriges deltagande i hjälpaktionen, om icke staten ställde kontanta medel till förfogande för ändamålet. Kommittén hemställde därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å tilläggsstat för år 1921 anvisa ett belopp av 10 miljoner kronor att användas till nu avsedda varulikvider.

De betänkligheter, riksdagen i sin ovan omnämnda skrivelse givit uttryck åt beträffande Eders Kungl. Maj:ts framställning till 1920 års riksdag om ifrågavarande hjälpverksamhet, framträda givetvis med ökad styrka inför Eders Kungl. Maj:ts föreliggande förslag. Att under nu rådande ekonomiska och finansiella förhållanden belasta statsverket med en så betydande utgift för ett ändamål, som, hur behjärtansvärt det än må vara, dock icke är ett direkt statsändamål, måste enligt riksdagens mening möta de allvarligaste betänkligheter. Men därtill kommer, att

förhållandena i Europa synas riksdagen hava numera utvecklats på ett sådant sätt, att den ekonomiska risken för staten vid ifrågavarande hjälpverksamhet måste anses vara väsentligt större, än som vid riksdagen 1920 kunnat antagas. Med hänsyn till den i ärendet lämnade utredningen finner emellertid riksdagen i likhet med departementschefen oundgängligt, att, därest Sverige skall kunna, såsom ställts i utsikt, delta i den planerade verksamheten, ett direkt auslag för ändamålet ställes till förfogande; och har riksdagen intet att erinra mot det i sådant avseende äskade beloppet, 10,000,000 kronor. Detta belopp synes i främsta rummet böra komma de länder till godo, vilkas läge gör ett bistånd från svensk sida särskilt påkallat. Beträffande de varor, som skola levereras, synes riksdagen ingen anledning förefinnas att utesluta jordbrukets och fiskets produkter.

Departementschefens uttalande att på Eders Kungl. Maj:t borde få ankomma att avgöra, huruvida de å de främmande staternas skuldförbindelser inflytande likvider må på nytt få tagas i anspråk för stödjande av export till de nödlidande länderna, anser sig riksdagen icke kunna biträda.

I övrigt har riksdagen intet att erinra mot att åt Eders Kungl. Maj:t inrymmes befogenhet att fritt ordna alla de med varuleveranserna och likviderna sammanhängande frågorna på sådant sätt, att det med hjälpkreditaktionen avsedda ändamål icke förfelas.

Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle de för ändamålet erforderliga medlen såsom lån disponeras ur statsverkets fond av rusdrycksmedel. Enligt riksdagens mening bör emellertid beloppet lämpligen uppföras på riksstaten att utgå av tillfälliga lånemedel. Frågan huruvida eller i vilken mån rusdrycksmedelsfondens tillgångar skola disponeras för statsregleringsändamål, synes böra upptagas i ett sammanhang och komma till avgörande senare under riksdagen.

Av utredningen i ärendet framgår, att från Sverige lämnats bidrag till kostnaderna dels för internationella hjälpkreditkommitténs sekretariat i Paris, dels för hemforsling av österrikiska, ungerska, polska, tjeckoslovakiska och jugo-slaviska krigsfångar. Då Eders Kungl. Maj:t ej äskat något anslag för ifrågavarande utgifters bestridande, saknar riksdagen anledning att vidare yttra sig angående desamma.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen med anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition — med återkallande av det i skrivelse den 18 juni 1920, nr 405, Eders Kungl. Maj:t meddelade bemyndigande att ikläda svenska staten betalningsansvar till ett belopp av högst 10 miljoner kronor för varuleveranser till vissa angivna länder —

på tilläggsstat för år 1921 under titel »utgifter för kapitalökning» för *beredande av varukredit åt vissa nödlidande länder* anvisat ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor att utgå av tillfälliga lånemedel och att disponeras enligt grunder, som av Eders Kungl. Maj:t bestämmas.

Stockholm den 5 april 1921.

Med undersåtlig vördnad.
